

Förändringens kraft

Utgiven 2005 av Sida, SEKA (avdelningen för samverkan med enskilda organisationer, humanitärt bistånd och konflikthantering).

Omslagsbilden: En aktivist demonstrerar mot globala orättvisor och för fred, vid World Social Forum i Porto Alegre i januari 2005. Mer än 100 000 aktivister samlades vid forumet 2005. Det är därmed en av de största mötesplatserna för det globala civila samhället. Foto: Mariana Bazo/Scanpix

Redaktör: Eva Vaihinén / Press Art

Texter: Eva Vaihinén, Peter Rehnfeldt, Helene Thornblad där ej annat anges.

Layout: Ulrika Larsson Forsberg / Press Art

Tryckt av Edita

Artikelnummer SIDA17600 sv

ISBN 91-586-2145-8

Sidas stöd till samarbete mellan civila
samhällets organisationer

Förändringens kraft

Innehåll

Förord – Engagemang och solidaritet	3
-------------------------------------	---

[Del 1] | Partnerskap

Partnerskap – en väg till utveckling	5
--------------------------------------	---

| Globalt

Global handel på liv och död	7
------------------------------	---

| Opinionsbildning och påverkan

Ecpat skapar opinion mot barnsexhandel	10
Stöd till människohandelns offer	11

| Mänskliga rättigheter och demokrati

Rättvisa för barn och unga i Pakistan	13
Champinka kan börja tjäna pengar	16
Oljearbetarnas kamp gynnade samhället	18
Stort intresse för demokratifrågor	
i Betlehem	19
Kampanj för rättvis fred i Mellanöstern	19

| Hälsa och arbete mot hiv och aids

Äldre bär en tung börda i aids spår	20
Alternativ till machismon växer fram	22
Justapaz arbetar mot en destruktiv våldskultur	23
Kyrkor i Sudan arbetar för fred	23

| Hållbar utveckling

Jordbruk på småböndernas villkor	24
----------------------------------	----

[Del 2] | Arbete i liten skala

Folkligt samarbete över gränserna	25
-----------------------------------	----

[Del 3] | Policy

Policy och styrdokument	
Sveriges politik för global utveckling	27
Världen enas om att minska fattigdomen	29
Vad är det civila samhället	31
Det civila samhället är en kraft...	32
... för ekonomisk utveckling	
... för demokrati	
... för konflikthantering, fred och säkerhet	
... som en global arena	

[Del 4] | Bilagor

Statistik	34
Historik	36
Litteratur	39

14 ramorganisationer	insidan av pärmen
----------------------	-------------------

Engagemang och solidaritet

Den här skriften handlar om engagemang och solidaritet. Om en tro på att det lönar sig att ge stöd till fattiga människor som vill organisera sig och resa sig ur fattigdomen. Om glädjen och styrkan i att närma sig varandra över de gränser som språk, religioner, ekonomi, funktionshinder och andra kategoriseringar sätter upp mellan människor. Och slutligen, om en tro på att det är möjligt att minska världsfattigdomen om vi bara tillsammans anstränger oss.

Från år 2006 går svenska skattepengar motsvarande en procent av den svenska bruttonationalinkomsten till utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd. En del av stödet går till det civila samhället, både som direktstöd från Sida till organisationer i Sveriges samarbetsländer och indirekt genom svenska folkrörelser och organisationer. Det är folkrörelsesamarbetet över gränserna som är ämnet för denna skrift.

"För att en utvecklingsinsats ska fungera och bli bra måste den vara förankrad och ägd lokalt av samarbetsparten."

Stödet genom svenska organisationer, det så kallade folkrörelseanslaget på drygt en miljard kronor, är ett instrument för att stärka det civila samhället i de fattiga länderna. Stödet når långt: År 2005 samarbetade omkring 1000 svenska organisationer och grupper med över 2 000 organisationer och samman slutningar i mer än 100 länder. Samarbetet präglas av stor mångfald både när det gäller inriktning och omfattning: vissa insatser når kanske bara några människor, medan andra kan bidra till att förändra villkoren för stora delar av världens fattiga befolkning.

Ofta bygger samarbetet mellan parter i Sverige och parterna i syd och öst på att de har en gemensam värdegrund: Kristna organisationer, fackliga organisationer, miljöaktivister, feminister och funktionshindrade är några av de grupper som ofta delar ideologi med sina samarbetsparter i syd. Den gemensamma värdegrunden bidrar till att samarbetet håller även på lång sikt, och är givande för båda parter.

Erfarenheterna efter många års folkrörelseengagemang i fattiga länder har också tydligt visat att om en utvecklingsinsats ska fungera och bli bra, måste den vara förankrad och ägd lokalt av samarbetsparten. Därför handlar allt mindre av de svenska organisationernas arbete om att leverera materiella gåvor eller tjänster. Allt mer inriktas samarbetet i stället på att stärka det civila samhället, till exempel i form av stöd till organisationsutveckling. Med hjälp av ett starkare civilt samhälle kan fattiga kvinnor och män, flickor och pojkar, själva kräva sina rättigheter och få tillgång till verktyg för att ta sig ur fattigdomen. ■

Partnerskap

En väg till utveckling

De svenska folkrörelsernas utvecklingssamarbete bygger på ett ömsesidigt partnerskap med organisationer och sammanslutningar i Afrika, Asien, Latinamerika och Östeuropa.

Fattigdom har många orsaker – krig, sjukdomar, orättvisa handelsvillkor, bristande mänskliga rättigheter, klimatförändringar och så vidare. Listan kan göras mycket lång.

Samtidigt finns också nycklar till utveckling hos varje människa och i varje land. Där finns kunskaperna om behoven – och idéerna om vad som kan göras. Det är också där viljan och kraften till förändring måste hämtas. Det är utgångspunkten för Sidas arbete.

Det svenska folket har stort förtroende för kunskapen och kompetensen hos enskilda organisationer. Det visar till exempel en undersökning om svenskarnas biståndsvilja, gjord 2005, där många gav högt betyg åt organisationerna. Hela 71 procent hade dessutom skänkt pengar till en frivilligorganisation. Flodvågskatastrofen i Asien julen 2004 medförde också en stark ökning av svenskarnas engagemang, enligt en intervjuundersökning gjord på uppdrag av Sida 2005. Många kände stark empati med offren och fick se att hjälpsatserna från frivilligorganisationerna gjorde stor nytta.

Den största delen av det svenska mellanstatliga utvecklingssamarbetet handlar om att stödja utvecklingen av hela sektorer i samhället – till exempel hälsovården eller utbildningssystemet. Men för att ett land ska uppnå demokrati och hållbar tillväxt är det civila samhället en minst lika viktig kraft som staten och marknaden. Många svenska fristående organisationer – kyrkor, fackföreningar eller andra intresseorganisationer – får därför stöd från Sida för att samarbeta med det civila samhället i de fattiga länderna.

Samarbete med det civila samhällets organisationer är också ett effektivt sätt att nå resultat, och ett viktigt komplement till det statliga bilaterala samarbetet. I ett utvecklingssammanhang har det civila samhället en väsentlig uppgift: att ge röst åt fattiga och marginaliserade grupper så att de kan driva på samhällsförändringar som ger dem bättre villkor.

Partnerskap mellan enskilda organisationer i Sverige och ”systrar och bröder” i andra länder har rötter långt bakåt i tiden och det så kallade folkrörelseanslaget har alltid varit en viktig del av det svenska utvecklingssamarbetet. Grundtanken i partnerskapet är en ömsesidighet, både den som finns i att närma sig varandra över språkens och kulturernas gränser och i ett faktiskt lärande och utbyte. En svensk organisation kan dela med sig av resurser och kunskap, men får också kunskaper från samarbetsparten. Därmed påverkar de varandra ömsesidigt, samtidigt som båda också påverkas av och påverkar hela det globala civila samhället.

Som du kan läsa på de följande sidorna kan partnerskapet ta sin utgångspunkt i de mest skilda frågor – hur den enskilda bonden kan förbättra sin skörd, hur funktionshindrade kan få försörjningsmöjligheter eller om rätten att organisera sig fackligt. Partnerskapet kan också handla om att påverka utvecklingen, globalt, regionalt eller i ett enskilt land.

Många svenska organisationer samlar in pengar till samarbetsprojekt i andra delar av världen. Sida stödjer en stor del av detta arbete genom att bidra till finansieringen – för varje krona organisationen själv samlar in kan Sida bidra med upp till nio kronor. Det finns 14 så kallade ramorganisationer vars insatser Sida stöder på detta sätt. Här finns både bidragsförmedlande organisationer som Forum Syd och Svenska Missionsrådet och övriga ramorganisationer som själva bedriver verksamhet.

Många organisationer arbetar också med opinionsbildning och information om utvecklingsfrågor i Sverige. Det skapar förståelse och engagemang, och kan också bidra till en utveckling som gynnar fattiga.

Villkoren för Sidas bidrag är att pengarna går till verksamhet som ligger i linje med Sveriges politik för global utveckling. Det innebär bland annat ett starkt fokus på att halvera fattigdomen till år 2015 och att arbeta för ökad respekt för mänskliga rättigheter.

Det är också viktigt att insatserna bygger på behov och vilja till förändring i syd – så att initiativet till och ansvaret för utveckling inte tas ifrån människor.

Och där ligger en av Sidas uppgifter i relation till ramorganisationerna. Sidas enhet för samverkan med enskilda organisationer bedömer om den svenska organisationen har förmåga att genomföra insatsen och ställer upp viktiga kvalitetskrav. Sida kräver även redovisning av resultat och ekonomi när en insats har genomförts.

En annan uppgift för Sida är att formulera regelsystem och policy för samarbetet, med utgångspunkt i riksdagens och regeringens mål. ■

"BISTÅNDSKEDJAN"

Stödet till det civila samhällets organisationer i syd och öst utgår från behoven där. I slutändan är det de svenska folkets skattebetalningar och frivilliga bidrag till enskilda organisationer som används till utvecklingen av det civila samhället och fattigdomsbekämpning i syd och öst.

Arakhita Pahan, bonde i Indien, har drabbats hårt av rika länders jordbrukspolitik med livsmedelsdumpning i fattiga länder. Ingen vill längre betala rimliga priser för riset han odlar.

Global handel på liv och död

– Ingen vill längre betala för riset jag odlar. Marknaden svämmar över av subventionerat ris från utlandet, säger Arakhita Pahan uppgivet. Han är en av tiotusentals jordbrukare i Indien som drabbats av den globala handelns snabba utbredning.

Från hans risfält kan avståndet tyckas vara långt till de platser där Världshandelsorganisationen (WTO) och EU fattar beslut om avtal för tullavgifter, exportregler och patent. Men i många fattiga områden blir skörden näst intill värdelös när andra länder säljer sitt överskott

på livsmedel till låga priser. De rika ländernas jordbrukspolitik har skapat så kallad livsmedelsdumpning, som inte bara drabbar fattiga bönder och deras familjer, utan även många länders ekonomiska utveckling.

De förödande konsekvenserna av underpris på livsmedel i utvecklingsländerna engagerar den kristna utvecklingsorganisationen Diakonia. De arbetar därför tillsammans med lokala partners runtom i världen för att den globala handeln ska bli rättvis.

En annan fråga som påverkar tillvaron för miljontals fattiga människor världen över är ►►►

patent – ensamrätt på till exempel läkemedel och växter. I princip innebär det att dessa växter inte får användas i traditionell medicin utan medgivande från den som har patentet.

– I över 10 000 år har mitt folk använt nim-trädet till medicin, tandborstar och läkande salvor. Ett amerikanskt företag försökte ta patent på trädets genetiska kod. Det är ju skamligt, utbrister professor Bhagabatprasad Rath från Indien i frustration över de orättvisa följderna av WTO:s patentavtal.

Villkor och effekter

Många svenska frivilligorganisationer, till exempel Lutherhjälpen, Svenska Naturskyddsföreningen, Forum Syd och Diakonia, arbetar för att uppmärksamma de globala handelsavtalen eftersom de ser att handel kan vara en mäktig kraft mot fattigdomen i världen. Nyckelfrågan är under vilka villkor handeln sker och vilka effekter den har. Målet är att handelsavtalen ska bidra till en hållbar utveckling, men ett minimikrav är att de åtminstone inte ska motverka världens biståndsinsatser.

– De globala handelsavtalen utvidgades när WTO bildades 1995. Tidigare handlade avtalen främst om tullar och handelshinder på industrivaror. Efter ombildningen omfattar de även jordbruk, patent och handel med tjänster. Utvidgningen har direkt betydelse för människors vardag i världens fattiga länder, som ofta har svårt att hävda sig i den skeva internationella konkurrensen, berättar Tove Zetterström som arbetar med handelsfrågor på Diakonia i Stockholm.

I Indien består Diakonias nätverk av 14 organisationer. Gania Unnayan Committee (GUC) är en av dem som arbetar med fattiga byar i delstaten Orissa. Förutom att sprida kun-

skap om odling, lönsamma investeringar och alternativa sätt att försörja sig, hjälper man befolkningen att organisera sig i aktuella frågor och att skapa samarbete för att kunna sälja sina produkter. Vissa resultat är märkbara även om de växer fram under lång tid. Människor i området har börjat ställa krav på myndigheterna, och för första gången har en del lantbrukare gett sig ut på den lokala marknaden för att sälja sina produkter.

– Att se exakta och mätbara resultat som en följd av Diakonias arbete med handelsfrågor är inte så lätt, eftersom det är många aktörer och faktorer som har betydelse. Men våra samarbetspartner redovisar årligen vilka insatser som gjorts och vad de gett. Att förmedla

"Ett amerikanskt företag försökte ta patent på trädets genetiska kod. Det är ju skamligt."

hur fattiga människor upplever konsekvenserna av de globala handelsregelverken för kvinnor och män är en del av det arbete som våra samarbetspartners gör, berättar Tove Zetterström.

Diakonias samarbete med lokala organisationer, kyrkor och folkligt förankrade rörelser följer en strategi som bygger på att den kunskap och engagemang som finns i olika områden ska tas tillvara, samtidigt som ekonomiska resurser och möjligheter att påverka beslutsfattare i den rika världen kan tillföras genom organisationen.

Här hemma i Sverige går det att se effekter av Diakonias arbete med globala handelsfrågor i en ökad debatt i media, samt ökad kunskap och engagemang i ämnet bland beslutsfattare. Att bilda opinion och öka kunskapen om världshandelsfrågorna är ett långsiktigt projekt som hela tiden måste vara aktuellt.

– För min egen del handlar arbetet om att tillsammans med våra samarbetsorganisationer analysera effekterna av handelsavtalen och de krav som ställs på fattiga länder. Sedan

FOTO: MOMENT/MARKUS MARCETIC

Laxmi Priya Sahoo odlar solrosor – en ny gröda i hennes by i Orissa i Indien. Tidigare odlade byns invånare bara ris men nu har de gått samman och börjat odla andra växter. Mångfalden av grödor gör byn mer självförsörjande.

att försöka hitta alternativ till utvecklingen och förmedla uppgifterna till politiker, tjänstemän, journalister och allmänhet. Diakonia arrangerar möten, seminarier och resor där global handel står i centrum. Nyligen reste bland annat en grupp svenska och norska politiker till Zambia och Moçambique för att på plats kunna se följderna av dagens handelsregelverk, och för att diskutera global handel och fattigdomsbekämpning med våra samarbetspartners, berättar Tove Zetterström.

Förändring för många

Samtidigt som arbetet med att förändra de globala handelsavtalen fortsätter i allt större

omfattning sker också förändringar i de mest utsatta områdena där Diakonias samarbetspartner verkar.

Som i byn i Orissa där befolkningen gått samman och börjat odla flera grödor i stället för att enbart odla ris. I dag har livet förändrats för många invånare.

– Nu behöver ingen längre hamna i skuld och bli av med sina åkrar. Själv odlar jag solrosor och förser hela byn med olja. Jag är mycket stolt när jag ser hur de lyser på fältet om morgonen, säger solrosodlaren Laxmi Priya Sahoo. ■

Se även: [www.diakonia.se] och [www.wto.org]

ECPAT skapar opinion för att barnsexhandeln ska försvinna

Den ideella organisationen ECPAT Sverige arbetar för att alla former av barnsexhandel – trafficking, barnprostitution, barnsex-turism och barnpornografi – ska försvinna. Utgångspunkten är att det som människor gör i Sverige påverkar människor i resten av världen.

– Fattigdomsbekämpning handlar inte bara om att ge bistånd, det handlar också om hur vi lever. Om det i Sverige finns en efterfrågan på sex med barn, måste vi påverka även här. Vid vissa tillfällen är det uppenbart att människor tror att fattigdomen finns ”där borta” och inte har något med oss att göra. Men då ser de inte de stora sammanhangen, säger Helena Klingvall, marknadsföringsansvarig vid ECPAT Sverige.

ECPAT Sveriges roll är att ta fram fakta om barnsexhandel. Dessa fakta lägger de fram till människor som kan påverka situationen.

Barnsexhandeln är en gränsöverskridande företeelse – barnpornografi läggs ut på internet, barn från fattiga länder säljs till rika länder som slavarbetskraft och till sexindustrin, medan barnsexturismen går från rika länder till fattiga länder.

ECPAT Sverige verkar därför för att Sverige som land ska bekämpa barnsexhandeln, nationellt och internationellt.

Gemensam kod

Organisationen har till exempel tagit fram en uppförandekod för reseföretag, som alla stora svenska charterföretag tagit till sig och lovat följa. Kodens främsta syfte är att se till att barnsexturismen försvinner, och för reseföretagen innebär det bland annat att de anställda är skyldiga att anmäla om de misstänker att deras resenärer köper sex av barn. Reseföretag som anslutit sig till uppförandekoden får heller inte ge information om var deras kunder kan hitta barnprostituerade. År 2004 lanserades ECPAT Sveriges uppförandekod i USA. Där antogs den direkt av några av världens största reseföretag.

En annan del av arbetet är opinionsbildning. Två kampanjer årligen riktar sig till den breda allmänheten. Syftet är att skapa debatt och uppmuntra människor att agera så att de bidrar till att barnsexhandeln och barnsexturismen upphör. Organisationen når ut genom flera kanaler: genom sin webbsajt, genom reklamkampanjer och genom debattartiklar i tidningar.

I övrigt arbetar ECPAT Sverige mycket

INFORMATIONSBIDRAGET

Människor som vill uppnå global rättvisa är en stark kraft för förändring. De kan påverka politiker, engagera sig i utvecklingssamarbete och sprida sina kunskaper till andra. Sedan länge ger Sida en summa motsvarande en tiondel av folkrörelseanslaget till informationsinsatser i Sverige. Ett 30-tal svenska organisationer får del av dessa medel för att sprida kunskap och främja samhällsdialogen om globala utvecklingsfrågor och utvecklingssamarbete. De enskilda organisationernas informationsverksamhet kan ses som ett indirekt sätt att uppnå målet att minska fattigdomen i världen: Ju fler människor i Sverige som är engagerade i global rättvisa, desto mer kan de påverka politiken så att den bidrar till utveckling i de fattiga länderna.

FOTO: ELIN JONSSON

Prostituerade vid en väg i Ryssland. Internationell handel med kvinnor och barn i sexuella syften har växt explosionsartat under de senaste tio åren och Ryssland är ett av de länder där problemet är störst.

med utbildning av nyckelgrupper som kan bidra till direkt förändring: poliser, jurister, personal vid migrationsverket och politiker. De senaste åren har också kunskapen om barnsexhandel och trafficking ökat i Sverige. Frågorna har kommit högre upp på agendan, och bland annat har den svenska barnpornografilagen setts över så att luckor i lagen kunnat täppas till.

Tusen tips i månaden

ECPAT Sverige har dessutom en så kallad hotline, en länk på sin hemsida där man kan lämna in tips på barnpornografi på internet, och på misstänkt barnsexturism och trafficking.

– Vi får in ungefär tusen tips i månaden,

TRAFFICKING

De som faller offer för trafficking blir sålda, lurade, tvingade eller på annat sätt försatta i situationer de inte kan ta sig ur. Många tvingas arbeta i sexindustrin som prostituerade eller i porrindustrin, medan andra gifts bort.

som vi sedan lämnar vidare till polisen, säger Helena Klingvall.

Organisationen arbetar också för att andra länder ska öppna liknande nationella hotlines mot barnpornografi, barnsexturism och trafficking. ■

Läs mer: [www.ecpat.se]

Stöd till människohandelns offer

Anastasia kom till Valentina och Irina en kall februarinatt, klädd i sommarkläder och sandaler. Polisen i Grekland hade plockat upp henne på gatan, förvirrad och utan pass, och skickat hem henne till Ryssland.

Valentina Sjelkova och Irina Sjurjaeva är psykologer och arbetar på nätverket Angel Coalitions rehabiliteringscenter i Jaroslavl, 25 mil

från Moskva. De berättar att Anastasia var i mycket dåligt skick när hon kom till dem.

– Hon var fullkomligt skräckslagen och täckte för alla fönster med tyg. Hon talade osammanhängande och kunde bara berätta kortare fragment av vad hon varit med om i Grekland. Antagligen drogades hon ofta. Vi tror att hon utnyttjats både som strippa på nattklubbar och som prostituerad. Allt tydde ►►►

på det – hon klädde sig i flera lager bylsiga kläder och tvättade sig oupphörligen.

Valentina Sjelkova visar en önskelista, som Anastasia gjorde under en av sina första dagar på skyddscentret:

”Jag vill ha en ren lägenhet, med vita fönster, vita väggar, vitt tak, rent badrum, ren toalett, rengöringsmedel, tvättmedel och tvål så jag kan tvätta bort all min smuts. Jag vill bli undersökt av läkare för att bota alla sjukdomar. Jag är rädd för kärlek, män, mig själv. Snälla, ge mig det jag

behöver så att jag kan få tillbaka humorn, min barndom, min själ.”

Förutom mat, kläder, skyddat boende och nya identitetshandlingar, fick Anastasia träffa läkare och psykologer. Varje dag var hon på skyddscentret där Valentina Sjelkova och Irina Sjirjaeva hjälpte henne att komma över sin rädsla för människor.

– Vi hade helst sett att hon lagts in på en psykiatrisk klinik, men hon ville inte, säger Irina Sjirjaeva. Vi kan inte tvinga någon till vård, men vi var ständigt oroliga för henne,

”Jag är rädd för kärlek, män, mig själv. Snälla, ge mig det jag behöver så att jag kan få tillbaka humorn, min barndom, min själ.”

inte minst på natten när hon var ensam.

Anastasia var Valentina Sjelkovas och Irina Sjirjaevas första möte med en flicka som utsatts för människohandel i väst. De andra

flickorna som fått hjälp av dem har sålts och utnyttjats inom Ryssland eller i några av de forna Sovjetrepublikerna.

Också i Jaroslavl, en fattig industristad 25 mil från Moskva, rekryteras många offer. Valentina Sjelkova slår upp lokaltidningens platsannonser, åtta av dem är nästan identiska, bara telefonumren

skiljer sig: ”Tjejer sökes! Hög lön, fri bostad, flexibel arbetstid. Anonymitet garanteras.”

Det är så det ofta börjar, med löften om hög lön. Men i och med att kunskapen om trafficking ökar, förfinar människohandlarna sina metoder för att lura till sig nya offer. Ofta är det först på plats som tjejerna som sökte ett bra jobb inser att de blivit lurade till något helt annat.

Det händer också att flickorna säljs av sina egna familjer eller kidnappas, berättar Valentina Sjelkova.

– Vi hade ett fall med en tolvårig flicka som rymt från en affärsman i Moskva. Hon hade kidnappats och överlämnats till mannen av sin egen kusin. Det visade sig att han brukade köpa minderåriga tjejer direkt från fattiga familjer här i Jaroslavl. När han tröttnade på en köpte han en ny. Det handlade om ett femtontal flickor, men bara den här flickan vågade polisanmäla och vittna mot honom. Det säger en del om hur stort mörkertalet är och hur svårt det är att komma åt människohandeln.

ELIN JÖNSSON

(Anastasia heter egentligen något annat)

Läs mer: [www.angelcoalition.org]

[www.kvinnoforum.se]

ANGEL COALITION

Under de senaste tio åren har uppskattningsvis en halv miljon ryska flickor och kvinnor utsatts för trafficking och sålts till ett femtiotal länder. Angel Coalition är Rysslands största och mest kända nätverk i arbetet mot trafficking. De arbetar med opinionsbildning, med att påverka politiker och med information till skolor och allmänhet. Nätverket arbetar också med rehabilitering av människohandels offer. Angel Coalition får stöd från Sida genom svenska stiftelsen Kvinnoforum.

FOTO: PONTUS OCKBORN

Ghulam Qadri från Rädda Barnen i Pakistan samtalar med barnfångar i Haripur-fängelset i Peshawar.

Rättvisa för barn och unga i Pakistan

Wasil Khan, nio år, och hans tre år äldre bror Sadiq dömdes år 2004 till fängelse för brott som deras släktingar anklagas för. Hamid Saeed var nio år när han dömdes till fängelse efter att under tortyr erkänt ett brott han inte begått. Qismat Ali dömdes som fjortonåring till 43 års fängelse, efter erkännanden framtvingade under tortyr.

De är alla fyra offer för ett hårdhänt rättssystem, där fattiga barn kan råka mycket illa ut.

I Pakistan sitter tusentals barn i fängelser under svåra förhållanden: extrem trängsel, dålig mat, misshandel och depressioner hör till vanligheterna. Många av de fängslade barnen har inte ens fått sin sak prövad i domstol, eftersom väntetiden för rättegång kan bli lång.

Nätverket Juvenile Justice Network (JJN) verkar för att få barns rättigheter i rättsprocessen tillgodosedda. Dels arbetar de direkt med att förbättra tillvaron för fängslade barn ►►►

i vissa fängelser, dels med lobbying, kampanjer och utbildning av polis, fängelsepersonal och domstolsväsende. Svenska Rädda Barnen ingår i nätverket, tillsammans med fyra pakistanska barnrättsorganisationer och representanter för landets ministerium för mänskliga rättigheter.

Undervisning på fängelset

I Haripur-fängelset i Peshawar där nätverkets arbete med att förbättra livet för barnfångarna kommit längst, får barnen gå i skolan. Här kan de också låna böcker från ett litet bibliotek, spela cricket och lära sig hur man använder datorer.

Rädda Barnen håller kontakt med barnfångarna även efter fängelsevistelsen.

– När barnen släpps ut bjuder vi dem att hälsa på oss i vårt kontor. Då pratar vi mera med dem och de berättar för oss vad de tycker att vi kan göra för dem. De har gett oss otroligt mycket värdefulla kunskaper, säger Mehmood Asghar, chef för Rädda Barnens kontor i Pakistan.

Pakistan, som undertecknade FN:s Barnkonvention 1990, har sedan år 2000 en särskild förordning, JJSO 2000*, som reglerar barns plats i rättssystemet.

Den säger att ett barn är en person under 18 år och förbjuder dödsstraff för barn. Barn ska dömas i särskilda ungdomsdomstolar, få gratis rättshjälp och, om de döms, interneras i speciella ungdomsvårdsanstalter.

– Problemet är att förordningen inte har nått ut till gräsrotterna i rättssystemet, säger Mehmood Asghar. Det finns inget system inom förvaltningen för att nå ut med lagändringar till domstolar, poliser och advokater.

Kurser för personal och fångar

En stor del av nätverkets arbete handlar om att utbilda poliser och domare i hur förordningen ska tillämpas, medan advokater får

FOTO: GHULAM QADRI

Sadiq och Wasil Khan, tolv respektive nio år, sitter i fängelse för ett brott som deras släktingar anklagas för, allt enligt en gammal lag från den brittiska kolonialtiden. Lagen gäller enbart i den "stamkontrollerade" gränsprovinen mot Afghanistan. Nätverket Juvenile Justice Network driver en kampanj för att pojkar ska bli frisläppta.

lära sig hur de ska använda sig av den nya förordningen när de försvarar barn. Fängelsepersonal får lära sig hur de ska bemöta barn och om barns rättigheter. Utbildningen ger resultat, ett exempel på vad nya insikter kan betyda ger Shereen Niaz, Rädda Barnens utbildare i Pakistan:

– När vi började utbilda fängelsepersonal och fängslade barn tillsammans, tyckte perso-

Nätverkets medlemmar

Det är Rädda Barnen som, med stöd från Sida, finansierar arbetet i Juvenile Justice Network. De andra medlemmarna i nätverket är:

1. SPARC (Society for the Protection of the Rights of the Child), Peshawar
2. Regional Directorate of the Ministry of Law, Justice and Human Rights, Government of Pakistan, Peshawar
3. Dost Welfare Foundation
4. Child Rights and Abuse Committee of Pakistan Pediatrics Association
5. Aurat Foundation

Svenska Rädda Barnen arbetar även i många andra länder i Afrika, Asien och Latinamerika med att tillgodose barns rättigheter i rättsprocessen.

nalen inte om att beblanda sig med barnfångarna. Så då ordnade vi så att personalen fick sitta på stolar, medan barnen satt på golvet. Efter de första sessionerna, där jag kopplade ihop frågan om barns rätt med vad islam lär ut, stod fängelsepersonalen upp och erbjöd sina stolar till barnen!

Nätverkets medlemmar håller också kurser på polisutbildningar.

– Vi berättar om mänskliga rättigheter, särskilt om barns och kvinnors rättigheter. När de nya poliserna går ut skolan kommer de att ha en helt annan inställning till barn än de gamla poliserna, säger Mehmood Asghar.

Nätverkets största framgång var när de, efter intensivt kampanjarbete, lyckades få den nordvästra gränsprovinserna, där Peshawar är huvudstad, att börja tillämpa den nya förordningen.

Lag från kolonialtiden

Vissa delar av landet har en mer autonom ställning gentemot centralmakten i Islamabad. Det är förklaringen till att ett av de mest

otillgängliga distrikten i landet, de ”stamkontrollerade” gränstrakterna mot Afghanistan, fortfarande kan döma barn till döden. Så sent

som 2004 dömdes två unga pojkar under 18 till döden, med protester från Amnesty och Rädda Barnen som följd.

Wasil Khan, nioåringen som fängslades för släktingarnas brott, kommer just från dessa trakter. En gammal lag från den brittiska kolonialtiden gör att hela

familjer kan gripas och dömas för brott som någon av dess medlemmar begått. (Amnesty uppskattar att minst sjuttio barn hålls fängslade på sådana grunder.)

Ett av nätverket JJN:s viktigaste mål är att landets alla provinser ska tillämpa den nya förordningen JJSO 2000.

– Det kommer att gå, så småningom, det är bara en tidsfråga, säger Mehmood Asghar hoppfullt. ■

*) *Juvenile Justice System Ordinance 2000.*

Läs mer på [www.rb.se] samt på [www.tidningenbarn.se].

Champika kan börja tjäna egna pengar

Champika Subashini, 24 år, har ett rörelsehinder och är rullstolsburen. Genom en organisation för personer med rörelsehinder på Sri Lanka har hon fått låna pengar till en symaskin och utbildning i sömnad och tillskärning. Nu planerar hon att med hjälp av sin familj öppna en liten klädbutik i deras hus, som har ett bra läge vid landsvägen.

Champika Subashini bor med sina föräldrar och tre syskon i en by i den sydöstra delen av Sri Lanka. Genom organisationen Sri Lanka Foundation for Rehabilitation of the Disabled (SLFRD) och deras projekt Rehab Lanka har Champika fått yrkesutbildning och därmed också hopp om en framtid där hon kan försörja sig själv och bidra till familjens inkomster.

SLFRD:s mål är att öka möjligheter för människor med funktionsnedsättning att få utbildning, anställning och inkomster. Sedan flera år driver SLFRD projektet Rehab Lanka, som sysslar med yrkesutbildning, tillverkning av handikapphjälpmedel och produktion av kläder under eget varumärke. Intäkterna från försäljningen av hjälpmedel och kläder används till organisationens arbete för stärkta rättigheter för människor med funktionsnedsättning.

Mer utsatta

På Sri Lanka är antalet människor med funktionshinder mycket stort. En orsak till det är inbördeskriget som pågått i tjugo år. Många har lemlästats av minor, andra har svåra traumatiska upplevelser bakom sig. Kriget har också gjort människor fattiga. 70 procent av landets nitton miljoner invånare lever på mindre än två dollar om dagen, och minst en tredjedel av alla barn är undernärda. Bristen på mat och på hälso- och sjukvård gör att flera drabbas av bristsjukdomar som leder till

FOTO: WENCHE WILLUMSEN

Wenche Willumsen från De handikappades riksförbund träffade Champika på Sri Lanka. I bakgrunden skymtar Champikas far.

funktionsnedsättningar som blindhet eller förlamning. Utvecklingsstörning är en vanlig följd av ensidig kost under graviditeten. Många vuxna med funktionshinder riskerar att slängas ut på gatan, för att deras fattiga familjer inte längre har råd att ge dem mat. Andra misshandlas och utnyttjas sexuellt.

– Att vara fattig kvinna med funktionsnedsättning i Sri Lanka är mycket svårt. Att dessutom vara det i ett krigsdrabbat område är ännu värre. Kvinnorna här har ofta behövt gömma sig för att överhuvudtaget överleva.

Det säger N G Kamalawathie, som själv är rullstolsburen efter en polioskada. Hon är ordförande, frontfigur och eldsjäl i Akasa, en organisation för kvinnor med funktionsnedsättning. Kamala, som hon kallas, startade Akasa 1995, med stöd av Svenska handikapporganisationers internationella biståndsförning (SHIA).

– Utan SHIA hade det inte funnits något Akasa, säger Kamala.

Akasa arbetar, liksom SLFRD, med att öka medlemmarnas möjligheter att själva skaffa inkomster. Akasa är också en påverkarorganisation som bearbetar myndigheter, beslutsfattare, skolor och familjer för att de ska underlätta för människor med funktionsnedsättning att delta i samhället.

Sedan 1996 finns en lag för att skydda rättigheterna för människor med funktionsnedsättning. I den tryggas rätten till arbete, utbildning och tillgänglighet i byggnader. På pappret finns en rad förmåner: gratis sjukvård, fria hjälpmedel, ekonomisk hjälp till anpassning i skolan. I verkligheten är kunskapen om funktionsnedsättningar dålig på alla nivåer och människor förskjuts av sina familjer, utesluts från arbeten, förlöjligas och stigmatiseras.

Därför arbetar Akasa mycket med att föröka ge höjd status åt människor med funktionshinder. Förutom att Akasa utbildar kvinnor med funktionshinder, ger de också mikrolån som kvinnornas familjer kan använda till att köpa en ko, en symaskin, eller kanske ett jordbruksredskap. Akasas lån är knutet till att det finns en person med funktionsnedsättning i familjen. Det gör att denna person får ett större värde för familjen, som ofta utgör det enda sociala skyddsnätet på Sri Lanka.

I dag har Akasa 3 000 medlemmar, alla är kvinnor med funktionshinder eller anhöriga till dem. De flesta är ogifta och har högst fem eller sex års skola bakom sig. Medlemmarna, som främst finns i de två fattiga distrikten söder om de tamilkontrollerade områdena, är organiserade i bygrupper för att kunna ge stöd och uppmuntran till varandra.

Stödet till Sri Lanka

De svenska handikapprörelsernas internationella arbete handlar främst om att hjälpa till med att bygga upp handikapporganisationer. De handikappades riksförbund (DHR) stödjer för närvarande SLFRD:s arbete med att

SHIA på Sri Lanka

SHIA, paraplyorganisation för de svenska handikapporganisationerna, har samarbetat med handikapporganisationer på Sri Lanka sedan tidigt 1980-tal. Under många år har SHIA haft ett lokalkontor i landet, men detta kontor avvecklades 2004. Det svenska stödet är i huvudsak inriktat på att stödja organisationsutveckling. DHR och FUB samlar in en tiondel av projektmedlen, medan deras paraplyorganisation SHIA sköter administrationen och ansöker om resterande pengar från Sida.

bygga upp ett nätverk av lokala föreningar för rörelsehindrade i Monaragala-provinsen i sydöstra Sri Lanka. DHR ger också, tillsammans med Föreningen för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna (FUB), stöd till Akasa så att organisationen kan växa. De

N G Kamalawathie har startat Akasa, en organisation för kvinnor med funktionshinder.

svenska handikapporganisationernas internationella samarbete grundar sig på solidaritet mellan människor med funktionshinder och tanken om mänskliga rättigheter för alla.

– Det känns värdefullt att stödja organisationsutveckling.

Människor med funktionshinder kan genom att förena sig ställa helt andra krav på samhället, säger Wenche Willumsen, utvecklingssekreterare på DHR.

I samarbetena med Akasa och SLFRD för hon en dialog om deras organisation, projekt och arbetsformer. Men hela tiden med respekt för de lokala organisationernas egna idéer och kunskaper om förhållandena i landet. ■

Läs mer på [www.shia.se] och [www.dhr.se]

Oljearbetarnas kamp gynnade samhället

När tusentals oljearbetare organiserade sig fackligt blev det också starten för genomgripande samhällsförändringar. Genom strejker tvingade de fram bättre arbetsvillkor och löner både till sig själva och till alla statsanställda i Tchad. Deras kamp förde också med sig att det civila samhället fick mer att säga till om det i auktoritärt styrda landet.

Tchad är ett av världens fattigaste länder och en stor majoritet lever på mindre än en dollar om dagen. Men det kan ändras i och med att man funnit olja i landets södra regioner. År 2000 fick Tchads regering stöd från Världsbanken för att utvinna oljan och började bygga en pipeline till grannlandet Kameruns kust.

Till en början var de fem tusen tchadiska bygg- och oljearbetarna inte fackligt anslutna. De saknade kollektivavtal och arbetsgivaren – regeringen och ett internationellt oljekonsortium med Esso i spetsen – ställde alla villkor.

Den fackliga centralorganisationen Union des Syndicats du Tchad (UST) insåg direkt att det var avgörande att organisera oljearbetarna. Genom det panafrikanska utbildningsprogrammet PANAF, som får stöd från LO-TCO Biståndsnämnd, utbildades 60 organisatörer med uppgift att mobilisera oljearbetarna.

Fler och fler anslöt sig

– När deras kamrater kom hem från jobbet pratade organisatörerna med dem och gjorde dem medvetna, berättar Michel Barka, nationell samordnare för PANAF-projektet i Tchad.

Flera arbetare deltog sedan i studiecirklar om fackliga rättigheter, samtidigt som allt fler anslöt sig till facket. Benjamin Bongar, fackombud på en byggfirma var en av dem.

– När vi får problem har jag nu alla verk-

FOTO: LARS BENGTSSON, LO-TCO BISTÅNDSNÄMND

Bygget av en pipeline från Tchad till Kamerun ledde till stärkta fackliga rättigheter i Tchad.

tyg jag behöver: förhandlingsförmåga och kunskap om lagarna, berättar han.

Efter en serie strejker, som blev mycket dyra för arbetsgivarna, förhandlade UST med den tchadiska regeringen fram högre löner och bättre arbetsvillkor för både oljearbetarna och alla statsanställda. UST tog också fram en kravlista med 21 punkter. Först tog regeringen, med presidenten Idriss Derby i spetsen, inte kraven på allvar. Men när en serie tre-dagars generalstrejker lamslog landet under några månader gav de styrande till slut med sig. I gengäld lovade fackföreningsrörelsen arbetsfred i två år, fram till november 2004.

Facket har också representanter i den nationella kommitté som bevakar att oljeinkoms-

PANAF – PANAFRIKANSKA PROJEKTET

PANAF, det panafrikanska projektet, bedrivs i samarbete mellan den fria fackföreningsinternationalen, FFI, och den panafrikanska fackliga centralorganisationen OATUU. PANAFA har funnits i sin nuvarande form sedan 1989. Syftet har varit att introducera studiecirkelmetoden och att lägga grunden för en massutbildning till överkomlig kostnad. I dag deltar 15 länder i framförallt Västafrika. Årligen utbildas mellan 40 000 och 60 000 afrikanska fackföreningsmedlemmar i bland annat förhandlingsteknik och fackliga och mänskliga rättigheter. Hiv-aids är ett annat vanligt tema i studiecirkelarna. Totalt hade 1,5 miljoner personer i Afrika gått i dessa studiecirkel vid slutet av 2004.

Genom åren har projektet bidragit till att det vuxit fram en kår av fackliga ledare med kunskaper om demokrati och mänskliga rättigheter. Facket har också blivit en maktfaktor att räkna med i många afrikanska länder.

LO-TCO biståndsnämnd bidrar med kunskaper om studiecirkelmetoden och producerar även grundläggande studiematerial.

terna går till att bekämpa fattigdom, vilket var villkoret för Världsbankens stöd.

– Det är i dag fler som är med och fattar beslut, jämfört med hur det var innan, när några få militärer hade all makt i Tchad, säger Peter Jansson, projektledare för PANAFA vid LO-TCO Biståndsnämnd.

LO-TCO Biståndsnämnd arbetar också med information och påverkan bland de fackligt anslutna i Sverige. Genom seminarier, kurser och andra aktiviteter visar man hur det som händer inom arbetslivet i andra länder påverkar vardagen även i Sverige. ■

Läs mer på [www.lotcobistand.org]

Stort intresse för demokratifrågor i Betlehem

Hälsa, demokrati och jämställdhet är frågor som skapar engagemang i flyktinglägret Deisha i Betlehem. Det märks vid de utbildningar som genomförs i projektet "Möjligheternas hus".

Mer än 100 män, kvinnor och ungdomar har deltagit vid sammankomsterna och lyssnat till föreläsare från både Sverige och lokala organisationer. Diskussionerna som uppstått har handlat om allt från trygghetssystem och offentlighetsprincipen till svåra frågor som hiv/aids och könsroller.

– Ett nytt hus har också byggts i Deisha. Där kommer utbildningarna att hållas framöver. I huset finns det även verkstäder, som kan användas för att ge inkomst till familjer i området, berättar Owe Persson, internationell ledare i Umeå Arbetarkommun.

Sedan 2004 driver han projektet, som stöds av Palmecentret, i samarbete med representanter från Palestinska Socialdemokratiska föreningen i Umeå och personal vid Norrlands Universitetssjukhus.

– Förhoppningen är att verksamheten ska bli självgående. Därför är det viktigt att den ger möjlighet till försörjning för dem som bor i flyktinglägret, säger Owe Persson. ■

Läs mer på [www.palmecenter.se]

Kampanj för rättvis fred i Mellanöstern

År 2005 startade flera svenska kyrkor och kristna organisationer HOPP-kampanjen*. Kampanjen kräver att den illegala israeliska ockupationen upphör och att parterna förhandlar fram en fredsöverenskommelse baserad på folkrätt, internationell rätt och mänskliga rättigheter. Genom att lyfta fram detta krav vill organisationerna bidra till en rättvis fred mellan Israel och Palestina. Genom en samordnad kampanj vill de också öka trycket på regeringar i olika länder och på EU att driva frågan i sina kontakter med Israel och Palestina. ■

*) HOPP = Häv ockupationen av Palestina

Läs mer: [www.svenskakyrkan.se/tcrot/hopp]

Äldre bär en tung börda i aids spår

Teku Tembo Banda, 64 år och änka, lever i ett ruckel i ett av Lusakas slumområden tillsammans med åtta barn och nio barnbarn. Tekus sju döttrar har alla fött barn, men inget av barnen har en närvarande fader. Dessutom har inget av Tekus barn någon som helst utbildning eller arbete. Alla är alltså beroende av den åldrande Teku för sin överlevnad, för mat och kläder.

Teku Banda minns när hennes make dog 2001. Hans lilla pension från sina forna arbetsgivare försörjde hela familjeskaran.

– Det har inte varit lätt, livet ändrades drastiskt när min man dog. Vi får inte längre några pengar eller hjälp från hans tidigare arbetsgivare, säger Teku sorgset.

Efter makens död har familjen ofta gått hungrig. Teku berättar att hon brukar försöka sälja saker på marknaden, för att få ihop till lite mat för sig själv och de andra i familjen.

Hiv och aids har förändrat familjestrukturerna i Zambia. Det är i dag de äldre, främst kvinnorna, som bär omsorgsbördan för de sjuka familjemedlemmarna. Det innebär att de gamla först sliter med att ta hand om sina döende vuxna barn, för att sedan fortsätta ensamma med de föräldralösa barnbarnen.

Inget stöd från samhället

66-åriga Isabel Sibongo är ordförande för äldreorganisationen Senior Citizens Association of Zambia (SCAZ). Enligt henne måste varje effektiv insats mot aids-epidemin ta hänsyn till den börda som de äldre bär i sjukdomens spår. Omsorgen om de sjuka anhöriga ges oftast med stor kärlek och hängivenhet, men utan något som helst stöd från det omgivande samhället.

– Inte ens frivilligorganisationerna i lan-

det, några katolska församlingar undantagna, har några program som riktar in sig på de äldres behov av stöd, säger hon. Många organisationer riktar in sig på att hjälpa föräldralösa och andra utsatta barn, men glömmer dem som tar hand om dessa barn. Och det är oftast de äldre kvinnorna.

SCAZ grundades 1999 och har som huvudsyfte att se till att insatserna mot hiv och aids i Zambia också inkluderar de äldre som sköter om sina sjuka anhöriga. SCAZ planerar därför olika slags kampanjer gentemot både politiska makthavare och det civila samhället för att synliggöra de äldres situation.

Pensionsåldern i Zambia är 55 år, men det finns inga allmänna pensionssystem eller andra stödssystem för äldre som inte arbetar. Några av de frågor SCAZ brottas med är: hur kan äldre personer som Teku få in pengar för att försörja sina familjer? Och hur ska de hantera de psykiska följderna av att förlora så många av sina barn i hiv/aids?

Caritas Sverige har inlett ett samarbete med SCAZ för att förbättra de äldres situation i Zambia. De äldre är få och har fått ett alltför tungt ansvar i detta land där de som föds idag har en förväntad livslängd på endast fyrtio år. Hiv/aids-epidemin har förkortat den förväntade livslängden med tjugo år, jämfört med

Teku Tembo Banda lever i detta hus med sina döttrar och barnbarn.

FOTO: BRIGHT PHIRI

Teku Tembo Banda och några av hennes döttrar och barnbarn.

1980. Med svenskt stöd kan SCAZ, som i dag drivs nästan helt av volontärer, göra mycket mer för de äldre än i dag.

– Jag är säker på att vi kan åstadkomma en hel del. Vi kan dels ge de äldre grundläggande kunskaper i hemsjukvård, dels ge dem stöd med att bearbeta det emotionella trauma det innebär att vårda ett barn som man vet kommer att dö, säger Isobel Sibongo.

SCAZ har också planer på att lära äldre olika sätt att tjäna pengar på, så att de som är ensamma med föräldralösa barnbarn också kan försörja dem. Dessutom vill SCAZ bygga upp ett härbärge för hemlösa äldre.

Träffar andra äldre

Teku Banda har genom SCAZ fått psykosocialt stöd för att klara av sin situation.

– Jag har träffat många andra äldre i

samma situation som jag, och det har tröstat mig mycket. I fjol fick vi också lite grödor av SCAZ, så att vi kunde bygga små grönsaksland för att skaffa oss inkomster. Även om skörden inte var speciellt bra på grund av torkan, så var tanken god, säger Teku.

Teku Banda skulle också vilja ha stöd från SCAZ så att hon kunde laga det läckande och spruckna lerhus med tre rum, som hon och familjen bor i. Hon skulle dessutom gärna få hjälp med att starta ett litet företag.

Teku Bandas svårigheter med att få vardagen att gå ihop efter makens död är bara ett av många exempel på hur äldre i Zambia har det. Tusentals äldre behöver stöd, och SCAZ arbete är bara i början. Organisationen måste växa och utvecklas både finansiellt och kunskapsmässigt, innan den på allvar kan börja förverkliga sina mål.

BRIGHT PHIRI

FOTO: SERPAJ/MOC/PARAGUAY

Vapenvägrare gör en liggande demonstration framför parlamentsbyggnaden i Paraguays huvudstad Asunción.

Alternativ till machismo växer fram i Paraguay

I Paraguay arbetar den kristna fredsorganisationen SERPAJ med alternativ till "machismo", den traditionella mansroll som innebär mäns dominans av kvinnor.

Grundfilosofin för SERPAJ – *Servicio de paz y justicia Paraguay* – är att det finns uppenbara kopplingar mellan en militaristisk kultur och machismo. SERPAJ arbetar därför både med att förändra mansrollen och att främja en fredskultur i Paraguay, ett land som präglats av många år av inbördeskrig och diktatoriska regimer. SERPAJ ifrågasätter mansrollen genom informationskampanjer, som följs upp med diskussionsgrupper med män i olika åldrar.

– *El machismo* har ett starkt grepp om männen i Paraguay. Man får rollen inpräntad i sig redan som barn, både hemma och i skolan. Som vuxen agerar man sedan omedvetet

enligt den normen. Vår diskussionsgrupp har gjort oss mer övertygade om att det finns alternativ till machismo, berättar 30-åriga Fernando Rojas, som deltagit i en grupp i hemstaden Ñeembúcu Pilar.

SERPAJ samarbetar med Diakonia sedan 1993 och tillhör det latinamerikanska nätverket med samma namn. En annan del av organisationens verksamhet i Paraguay är att minska landets militärutgifter och stödja vapenvägrare. Landets konstitution ger medborgarna formell rätt till vapenvägran. Men rättigheten har motarbetats, bland annat genom att göra det byråkratiskt krångligt att vägra militärtjänst. SERPAJ har därför slutit avtal med flera kommuner och myndigheter för att underlätta för inkallade att anmäla sin vapenvägran. ■

Läs mer på [www.diakonia.se] och www.serpajpy.org.py

Justapaz kämpar mot en destruktiv våldskultur

Det kristna fredsbudskapet kan bidra till att bryta en destruktiv våldskultur. Den övertygelsen driver Justapaz, ett kristet center för rättvisa, fred och icke-våld i Colombia. Organisationen stöds av Kristna Fredsrörelsen, som ingår i Svenska Missionsrådet.

De långdragna striderna mellan Colombias regering och väpnade illegala grupper göds av en utbredd kriminalitet med narkotikahandel som bas. Även vissa kristna samfund anser att väpnade insatser är en väg till fred. Men Justapaz utgår i stället från bibelns fredsbudskap. Med det som grund kan en dialog starta om ickevåld som modell för konflikthantering. Det kan vara ett sätt att tala om vardagskonflikter i byarna, ifrågasätta aga och kvinnomisshandel eller delta i en fredskampanj.

– Med bibeln och Jesus som exempel försöker vi tolka den colombianska verkligheten. Vår modell är inte David, som dödade tusentals, utan Jesus. Icke-våldsbudskapet brukar bli en sorts aha-upplevelse hos deltagarna, säger Jain Enrique Meza från Justapaz.

Ett konkret resultat av ickevåldsarbetet är att i byar där kyrkan jobbar med frågan om att vägra vapen väljer fler män att vägra vapen. Ett betydelsefullt steg i en omgivning där paramilitära styrkor och gerilla rekryterar många ungdomar. ■

Läs mer på [www.smr.se]

Kyrkor i Sudan arbetar för fred

Sedan självständigheten från Storbritannien 1956 har Sudan haft inbördeskrig nästan hela tiden. Över två miljoner människor dödats sedan 1980, och omkring fyra miljoner är på flykt. Sudans kyrkor har de senaste åren gemensamt höjt rösten mot de stridande parterna. I januari 2005 slöts ett fredsavtal mellan regeringen och rebellgrupper i södra Sudan.

Landets kristna råd, som stöds av Lutherhjälpen, förbereder sig nu för freden genom att skapa forum för samtal mellan kristna och muslimer och genom fredsbyggarprogram för ungdomar.

– Vi har suttit ned och diskuterat fredsfrågor utan att lägga ett religiöst perspektiv på detta. Vi har samtalat som kvinnor i behov av solidaritet och inte som kristna eller muslimer, säger Joy Kwaje från Sudans kristna råd.

Socialt arbete bland landets många internflyktingar och ett metodiskt arbete för konfliktlösning är nu viktiga byggenar för att bevara freden. Kyrkorna har funnit att traditionella metoder för konfliktlösning bidrar till att människor kan gå vidare i hopp och samförstånd ur etniska och lokala konflikter.

Lutherhjälpen samarbetar också med Church Ecumenical Action in Sudan (CEAS) som gör humanitära insatser för flyktingar och för dem som nu återvänder till sina hembyar efter åren på flykt. ■

Läs mer på [www.lutherhjälpen.svenskakyrkan.se]

Bön för freden i den katolska El Kepeaya i Khartoum, Sudan. Kyrkorna har gemensamt arbetat för ett slut på inbördeskriget.

FOTO: FERNILIA MALMER

Lokal fröbank på Filippinerna. Masipag samlar in och förädlar rissorter efter lokala förhållanden.

Jordbruk på småböndernas villkor

I dag bedriver många bönder i Filippinerna ekologisk odling. De behöver inte skuldsätta sig för att kunna använda bekämpningsmedel, utsäde och konstgödsel. Organisationen Masipag är delaktiga i utvecklingen, och har sedan 1987 kämpat för rättvisa och bättre villkor för småbönderna.

– Min man och jag gjorde ett test på vår gård. Han odlade med kemikalier och jag odlade ekologiskt. Han fick större skörd, men också högre kostnader, berättar Maria Guzman, lantbrukare på ön Luzon i Filippinerna.

– I dag odlar vi ekologiskt, utan konstgödsel, bekämpningsmedel eller industriellt förädlad utsäde. Det håller kostnaderna nere.

Hennes berättelse skildrar hur samarbetet mellan småbönder och forskare i organisationen Masipag lett till att allt fler bönder väljer att driva ekologiskt jordbruk.

30 000 odlar ekologiskt

Organisationen kom till som en reaktion på att Filippinernas risproduktion skulle öka med hjälp av bekämpningsmedel, handelsgödsel och högavkastande rissorter. En grupp bönder

och forskare bildade Masipag för att ta tillvara småböndernas intressen. Genom att samla in olika rissorter och förädla dem efter lokala förhållanden har ett uthålligt jordbruk byggts upp. Med de egna sorterna som bas utvecklar och utbildar Masipag i odlingsmetoder som kan göra bönderna oberoende av lån och kemikalieindustri. Mer än 150 000 småbönder ingår i Masipags nätverk, varav mer än 30 000 bedriver ekologisk odling.

Svenska Naturskyddsföreningen (SNF) samarbetar med Masipag. Ett årligt ekonomiskt stöd från Sida och SNF ska bidra till att levnadsvillkoren för de fattiga småbönderna i Filippinerna förbättras, och att böndernas intressen tas tillvara i nationella och internationella sammanhang.

– Erfarenheter från Filippinerna ger oss värdefull kunskap här i Sverige. De bidrar till SNF:s ställningstaganden i globala miljöfrågor. Vi samarbetar också med Masipag för att påverka både svenska och internationella beslut som har betydelse för fattiga bönder, berättar Maria Schultz, chef för internationella avdelningen på SNF. ■

Läs mer: [www.snf.se] och [www.masipag.org]

Svalorna Latinamerika stödjer folkliga organisationer i Latinamerika. En av samarbetsparterna är nätverket för landsbygdskvinnor i Peru.

Folkligt samarbete över gränserna

Föreningar och stiftelser i Sverige har möjlighet att bedriva utvecklingsprojekt och få stöd för det från Sida. Paraplyorganisationen Forum Syd förmedlar pengar från Sida till de föreningar och stiftelser som inte är knutna till organisationer som redan har ramavtal med Sida.

Kravet på en förening, organisation eller stiftelse för att söka bidrag från Forum Syd är att den är demokratiskt uppbyggd och har haft verksamhet i Sverige i minst två år. Kravet på insatsen är att den genomförs i samarbete med en lokal partner i Afrika, Asien, Latinamerika eller Östeuropa. Insatsen ska också vara i linje med Forum Syds policy och syfta till att bekämpa fattigdomen och stärka det civila samhället i syd och öst.

Forum Syd kan sedan bidra med upp till 90 procent av vad det kostar att genomföra projektet. Den som söker bidrag förväntas stå för åtminstone 10 procent av kostnaderna för insatsen genom egna insamlingar och medlemsavgifter. När det gäller informationsinsatser i Sverige och volontärbistånd, behöver den sökande organisationen eller föreningen inte delta med egna insamlade medel. Ungdomsorganisationer som bedriver utvecklingsprojekt behöver inte heller delta med egeninsats, utan kan få bidrag från en särskild ungdomsfond. ■

Hundratals små och stora insatser får stöd från Sida genom Forum Syd. Här är några exempel.

STÖD MOT DISKRIMINERING

Den svenska föreningen Nordgay, baserad i Malmö, förmedlar bidrag till sydafrikanska organisationen Triangle Project, som arbetar för homo-, bi- och transpersoners rättigheter.

KVINNOHUS I MOGADISHU

Den i Sverige baserade Hawo Tako Kvinnoförening förmedlar stöd till ett kvinnohus i Mogadishu. Där kan kvinnor mötas över klangränserna, och få utbildning i hälsofrågor, föreningskunskap, företagande och demokrati.

STÖD TILL AFGHANISTANS ÅTERUPPBYGGNAD

Svenska Afghanistankommittén, SAK, arbetar med grundskolestöd, vatten och sanitet, rehabilitering av funktionshindrade, lantbruk, läro- utbildning för kvinnor, lokalt deltagande samt nätverks- och kompetensutveckling i Afghanistan.

STÄRKER FOLKFRÖRELSE

Svalorna Latinamerika arbetar med ett tjugotal folkliga organisationer i Bolivia, Peru, Honduras och Nicaragua. Samarbetet går ut på att stärka organisationerna så att de kan kräva och bidra till samhällsförändringar som gynnar de fattiga.

IDROTTEN ORGANISERAS

Svenska Handbollförbundet förmedlar stöd till organisationsutveckling av det Sydafrikanska Handbollförbundet. Målet för samarbetet är ett fungerande provinsförbund, regionförbund, distriktskommittéer och lokala handbollsklubbar.

Policy och styrdokument

Sveriges politik för global utveckling

Utformningen av Sidas stöd till det civila samhället styrs av ett antal grundläggande dokument: Sveriges politik för global utveckling, FN:s millennieutvecklingsmål, Sidas styrdokument Perspektiv på fattigdom samt Sidas policy för det civila samhället.

Ar 2003 antog den svenska riksdagen regeringens proposition *Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling*. Den nya politiken är Sveriges bidrag till att minska fattigdomen och göra verklighet av FN:s millennieutvecklingsmål. För att detta ska uppnås krävs det att alla ska dra åt samma håll. Den globala politiken gäller därför alla politikområden, från utrikes-, handels- och jordbrukspolitik till utvecklingssamarbete. Det civila samhället – enskilda organisationer, folkrörelser, religiösa samfund och andra liknande sammanslutningar skilda från stat och marknad – ses som viktiga medaktörer i arbetet för global utveckling.

Två perspektiv – de fattigas perspektiv och rättighetsperspektivet – ska genomsyra Sveriges politik för global utveckling och därmed också bistånd och utvecklingssamarbete. Att ha ett rättighetsperspektiv innebär att utgå ifrån att varje människa har rätt till ett värdigt liv, fritt från fattigdom. Det innebär att den nya politiken ännu mer än tidigare fokuserar på utsatta, diskriminerade och marginaliserade individer eller grupper. FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna – med tillhörande konventioner som Barnkonventionen och konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor – ger grunden för rättighetsperspektivet.

Fattigdomsperspektivet speglar att det är den fattiga människans behov, synsätt och förutsättningar som ska styra Sveriges utvecklingssamarbete.

De två perspektiven går på många sätt in i varandra, eftersom fattigdom handlar om brist på makt och rättigheter lika mycket som om brist på mat, pengar eller tak över huvudet. Det går därför inte att rangordna perspektiven eller ens skilja dem från varandra. Sidas styrdokument *Perspektiv på fattigdom (Perspectives on Poverty)* ger en sammanfattning av hur Sida ser på fattigdom; dess orsaker, konsekvenser och möjliga motmedel.

Ett krav på det svenska stödet till det civila samhället är att det bör bygga på behov och efterfrågan från organisationer i samarbetsländerna. Utvecklingssamarbetets roll är att ge förutsättningar för fattiga kvin-

Målet för Sveriges politik för global utveckling:

Att bidra till en rättvis och hållbar global utveckling.

Målet för utvecklingssamarbetet:

Att bidra till att skapa förutsättningar för fattiga människor att förbättra sina levnadsvillkor.

nor och män, flickor och pojkar, att själva ta sig ur fattigdomen. De fattiga är inte bara passiva objekt, utan människor med kraft, förmåga och vilja att förbättra sina liv om bara möjligheterna finns. Ett sätt att skapa sådana möjligheter är att stödja organisationer och processer där fattiga människor själva deltar och ser som viktiga.

SVENSKT UTVECKLINGSSAMARBETE OCH DÄRMED OCKSÅ SIDAS ARBETE SKA FRÄMJA OCH PRÄGLAS AV:

- Grundläggande värden: demokrati och god samhällsstyrning, respekt för de mänskliga rättigheterna och jämställdhet mellan kvinnor och män.
- Hållbar utveckling: hållbart utnyttjande av naturresurserna och omsorg om miljön, ekonomisk tillväxt samt social utveckling och trygghet, inklusive hiv/aids.
- Konflikthantering och säkerhet samt globala gemensamma nyttigheter (till exempel vatten- och miljöresurser, bekämpning av smittsamma sjukdomar).

Världen enas om att minska fattigdomen

Millenniedeklarationen antogs vid ett millennietoppmöte i FN år 2000. Dokumentet är en överenskommelse mellan alla stater om vissa grundläggande värderingar som FN och medlemsstaterna ska arbeta efter. I deklarationen identifieras också åtta viktiga mål för utveckling, de så kallade millenniemålen. Målen ska med gemensamma ansträngningar från alla FN:s medlemsstater uppnås senast 2015.

1| **Utrota extrem fattigdom och hunger**

Halvera antalet människor som lever på mindre än en dollar om dagen till 2015.

Halvera antalet människor som lider av hunger.

2| **Alla barn ska gå i skolan år 2015.**

Både pojkar och flickor ska kunna avsluta en grundskoleutbildning.

3| **Öka kvinnors delaktighet och främja jämställdhet mellan könen.**

Senast 2005 ska all könsdiskriminering i grundutbildning ha avskaffats.

Avskaffa könsdiskriminering i all utbildning till 2015.

4| **Minska barnadödligheten.**

Minska dödligheten för barn under fem år med två tredjedelar till 2015.

5| **Förbättra mödrars hälsa.**

Minska mödrars dödlighet i barnsäng med tre fjärdelar till 2015.

6| **Bekämpa hiv/aids, malaria och andra folksjukdomar**

Hejda och få ned spridningen av hiv/aids till år 2015.

Minska förekomsten av malaria och andra stora folksjukdomar till 2015.

7| **Trygga en hållbar miljö.**

En hållbar utveckling måste ingå i alla länders nationella program och miljöförstöringen måste ha vänts till 2015.

Halvera andelen människor som saknar tillgång till rent dricksvatten till år 2015.

Förbättra avsevärt livsvillkoren för minst 100 miljoner människor som bor i slum till år 2020.

8| **Utveckla globalt partnerskap för utvecklingssamarbete.**

Öka det statliga biståndet till 0,7% av BNI.

Ge fattiga länder tillträde till marknaden.

Uppnå en hållbar skuldsituation.

Läs hela Millenniedeklarationen på Svenska FN-förbundets hemsida [www.sfn.se]

Andra webbresurser om millenniemålen:
[www.un.org/millenniumgoals]
[www.millenniemalen.se]
[www.undp.se]

För Sida är det civila samhället:

”En arena, skild från staten, marknaden och det enskilda hushållet, i vilken människor organiserar sig och agerar tillsammans för gemensamma intressen.”

Vad är det civila samhället?

Människor som tillsammans agerar för gemensamma intressen och mål är kännetecknet för det som ibland brukar kallas det civila samhället. Det civila samhället består av olika slags sociala grupper, organisationer och nätverk. Dessa har vuxit fram som en del av en historisk process och kan ses som ett uttryck för de värderingar, traditioner och behov som finns i samhälle i stort.

Vissa organisationsformer är gemensamma för många länder, som till exempel fackföreningar, trossamfund eller idrottsföreningar, medan andra bara finns i en viss kultur eller religion. Det civila samhället ändras hela tiden: nya organisationer och grupper tillkommer medan andra försvinner. Det civila samhället innehåller både legala och illegala, demokratiska och odemokratiska grupper. Organisationerna kan vara stora, med hundratusentals medlemmar, eller små grupper på en handfull personer. Som Sida ser det i sin *Policy för det civila samhället*, är det civila samhället varken gott eller ont, utan avspeglar helt enkelt de motsättningar, intressen och behov som finns i samhället i stort.

Människor deltar i det civila samhället på många olika nivåer: en person kan höra till en traditionell grupp med etnisk eller religiös grund, samtidigt som hon kanske också är med i en kvinnogrupp, miljöorganisation eller ett fackförbund. Medlemskapet kan i vissa fall vara frivilligt, och i andra fall, som när man föds in i en religiös eller etnisk grupp, vara svår eller omöjlig att påverka.

I länder med auktoritära regimer, eller i samhällen sönderslagna av konflikter, kan det hända att det civila samhället delvis gått under jord och alltså blivit svårare att upptäcka. Men i alla lägen går människor på något sätt ihop och agerar för gemensamma intressen.

Det civila samhället är en kraft...

Det civila samhällets aktörer tas på allt större allvar av regeringar, företag och multinationella organisationer. Som samtalsparter – eller som besvärliga motståndare och kritiker.

... för ekonomisk utveckling

Möjligheten att organisera sig, politiskt eller opolitiskt, för frågor som rör den egna vardagen eller samhällsutvecklingen i stort, är en mänsklig rättighet. Möjligheten att agera tillsammans är också en förutsättning för stora grupper av fattiga människor att påverka sina liv till det bättre. Fattiga och marginaliserade människor är dessutom de som mest behöver den styrka som gemensam organisering kan ge, i förhållande till stat, näringsliv eller andra maktcentra.

Det civila samhällets organisatio-

ner bidrar till att bekämpa fattigdomen på många sätt: De lyfter fram viktiga frågor om till exempel jämlikhet eller orättvisor, samtidigt som de är en kanal där fattiga och marginaliserade människor kan föra fram sina behov och intressen och få gehör för dem. Genom att driva olika utvecklingsprojekt kan det civila samhället också arbeta effektivt för att minska fattigdomen. Det civila samhällets organisationer har kunskap om lokala förhållanden och kan ofta nå och engagera även de allra fattigaste. ■

FOTO: ANDERS KAMMENSIÖ

Angy är 20 år och lever i byn Tahnashu i Egypten. Genom mikrokredit har hon startat en liten affär innanför fönstret i sitt hem och kan därmed bidra med försörjningen av familjen sedan pappan dött.

... för demokrati och mänskliga rättigheter

Demokratisk utveckling är sällan en snabb eller spikrak process, utan framsteg och bakslag avlöser varandra. I de flesta av världens länder finns idag ett demokratiskt styrelseskick, men mycket återstår ännu innan verklig demokrati införts.

Under auktoritära regimer kan det civila samhället samla befolkningen i breda manifestationer där man visar sitt missnöje med den förda politiken och därmed tvingar fram förändringar. Det civila samhällets organisationer kan också genom att påpeka brister i politiken bidra till att den sittande regi-

men mister sitt anseende och sin legitimitet i folkets ögon.

I samhällen där den demokratiska utvecklingen nått längre kan det civila samhällets organisationer påverka och ha en dialog med staten och på det sättet bidra till att politiken blir mer förankrad hos större folkgrupper.

De kan också stärka samhället genom att sprida kunskaper om hur den demokratiska processen fungerar och om vilka rättigheter och skyldigheter medborgarna har. Det civila samhällets organisationer kan också själva fungera som skolor i demokrati. ■

Demonstration mot Robert Mugabes styre i Zimbabwe. Flera organisationer i det civila samhället deltog i demonstrationen som hölls utanför Zimbabwes ambassad i Pretoria i december 2004.

FOTO: KIM LUDBROOK/SCANPIX

... för konflikthantering, fred och säkerhet

Om det i ett land finns ett aktivt civilt samhälle med många grupper som påverkar, diskuterar och samarbetar med varandra, så kan dessa grupper många gånger dämpa och förebygga våldsamma konflikter. Samarbetet mellan organisationerna bidrar till att det i samhället finns strukturer för dialog, tillit och förtroende mellan olika etniska, religiösa eller politiska grupper. I svaga samhällen där olika grupper har liten kontakt med varandra, och där missnö-

je gror, är det mycket större risk för misstro och motsättningar mellan människor.

I områden som håller på att hämta sig från en våldsam konflikt kan det civila samhället många gånger spela en avgörande roll. I återuppbyggnadsskeden är ofta både rättsväsende och statliga institutioner bräckliga. Det civila samhällets organisationer kan då bidra till säkerhet och stabilitet genom att medla och främja dialog. ■

FOTO: OME PERSSON

"Möjligheternas hus" i Betlehem ska genom utbildning medverka till ökad folkhälsa, demokrati och att mänskliga rättigheter efterlevs.

FOTO: MARIANA BAZO/SCANPIX

Tusentals människor demonstrerade under World Social Forum i Porto Alegre, januari 2005. Forumet är en av de största samlingspunkterna för det civila samhällets organisationer från hela världen.

... för en växande global arena

Världen krymper och alla knyts närmare varandra i och med tekniska landvinningar som internet, ökat resande, ökad handel och mer mellanstatligt samarbete. Allt fler frågor går över nationsgränserna, till exempel hantering av vattenresurser, bevarande av biologisk mångfald och förebyggande av globala epidemier som hiv/aids. Det ömsesidiga beroendet tvingar oss att samarbeta mer och ta fler beslut på global eller regional nivå.

Det civila samhället ställs här både inför utmaningar och möjligheter. Å ena sidan riskerar det folkliga deltagandet att försvåras, när allt mer makt flyttas till regionala eller globala organ. Å andra sidan ökar möjligheterna att bedriva opi-

nionsarbete över nationsgränserna och att hitta nya allianser. Ett globalt civilt samhälle håller nu på att växa fram, eftersom allt fler människor söker samarbete över gränserna.

Många organisationer arbetar i internationella nätverk, förenade av sina gemensamma intressen och en vilja att påverka där makten finns.

I detta läge är det viktigt att de internationella institutionerna, vars beslut påverkar många människor, är demokratiska och öppna för påverkan och insyn. De ska också kunna lyssna till människor och grupper i det civila samhället som kan föra fram frågor och perspektiv som annars skulle försvinna. ■

Statistik

Anslag till ramorganisationer 2005 för utvecklingssamarbete. (SEK tkr)

Organisation	Syd	Öst	Informationsbidrag (SEK tkr)
Forum Syd	175 124	17 500	17 050
Svenska Missionsrådet	124 426	1 000	4 790
Rädda Barnen	120 000	1 000	1 200
Kooperation Utan Gränser	107 490	4 500	5 300
LO-TCO Biståndsnämnd	100 030	9 000	15 100
Diakonia	95 500	–	5 600
PMU InterLife	95 000	1 000	4 500
Svenska Kyrkan	73 854	432	2 100
Olof Palmes Internationella Centrum	64 000	12 000	4 200
SHIA	37 219	2 500	3 000
Afrikagrupperna	35 000	–	4 500
Svenska Naturskyddsföreningen	21 500	3 500	3 650
UBV	17 000	–	–
Total	1 066 143	52 432	70 990

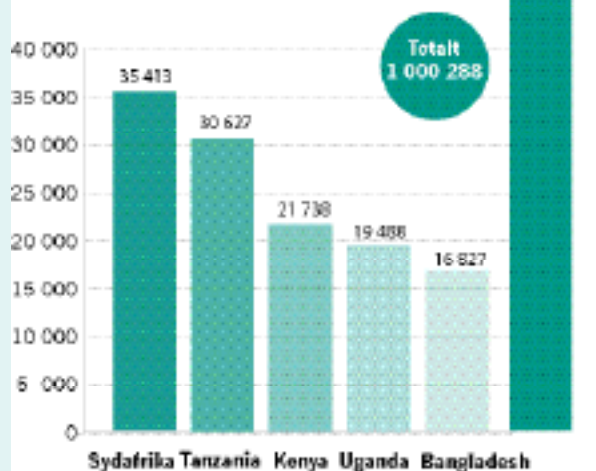
Sv. Röda Korset (rambidrag för humanitärt bistånd)

15 000

3 860

Källa: Sida. För utförare statistik se www.sida.se/ngo

De fem största länderna 2004 (utbetalningar, EO-anslaget)

Syd =

utvecklingsländer enligt OECD/DACs definition. Förutom många länder i Afrika, Asien och Latinamerika, hör även europeiska länder som Moldavien till denna grupp, pga den låga inkomstnivån.

Öst =

länder som Sverige samarbetar med för säkerhet och ökad samverkan, t ex Ryssland, Ukraina, Rumänien, Bulgarien och Vitryssland.

Informationsbidrag i Sverige

Informationsbidrag beviljades år 2005 till trettio svenska organisationer och studieförbund. Totalt beviljades år 2005 drygt 118 miljoner kronor till informationsverksamhet i Sverige.

Förutom ramorganisationerna (se sidan intill) fick följande del av informationsbidraget:

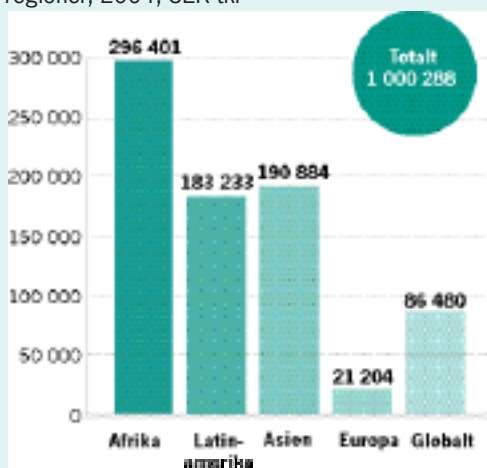
ORGANISATIONER

Barnens Värld
ECPAT Sverige
Kristna Fredsrörelsen
Kvinna till Kvinna
Landsrådet för Sveriges Ungdomsorganisationer
Svenska Afghanistankommittén
Svenska FN-förbundet
Sveriges Kristna Råd
Unicef Sverige
Världsnaturfonden (WWF)

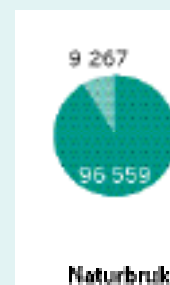
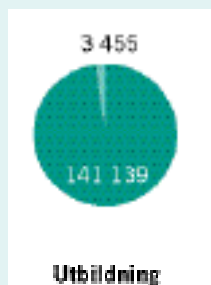
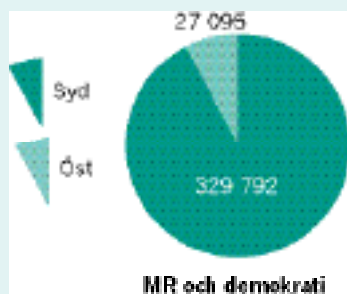
STUDIEFÖRBUND

Arbetarnas Bildningsförbund (ABF)
Nykterhetsrörelsens bildningsverksamhet (NBV)
Sensus studieförbund
SISU Idrottsutbildarna
Studieförbundet
Studieförbundet Bilda för kyrka och samhälle
Studieförbundet Vuxenskolan

Fördelning av utbetalda medel på världsdelar och regioner, 2004, SEK tkr

De tre största sektorerna i utvecklingssamarbetet genom svenska enskilda organisationer. Utbetalningar 2004, SEK tkr.

Totalt 1 000 288

Missionärerna var först med att åka till länderna i Afrika och bedriva socialt arbete.

Historik

I Sverige har starka folkrörelser som arbetarrörelsen, kvinnorörelsen och fackföreningsrörelsen under hela 1900-talet kämpat för alla människors lika värde och rättigheter. Redan från början engagerade sig flera av dessa rörelser – oavsett om deras inriktning var politisk, kyrklig eller facklig – också för fattiga och förtryckta människor i andra delar av världen. Först var de svenska missionärerna, som under andra halvan av 1800-talet började arbeta i Afrika.

1866 De första svenska missionärerna åker till Etiopien. Under det följande seklet ökar de svenska missionsorganisationerna sitt arbete i Afrika. Deras sociala arbete handlar främst om utbildning och hälsa.

1945 Efter andra världskriget bildas Svenska kommittén, som ger internationell

hjälp åt flyktingar och krigsoffer. Kommittén får sina pengar från regeringen, men hade också representanter från fackföreningar, arbetsgivare, religiösa och humanitära organisationer.

1952 Fröet till svenskt statligt bistånd sås när en kommitté, kallad CK (Central-kommitté för svenskt tekniskt

bistånd till mindre utvecklade områden) startas på initiativ från utrikesdepartementet. CKs uppgift är att ta fram förslag till insatser, söka statliga pengar för dem och att genomföra insatserna. Kommittén, som är organiserad som en stiftelse, består av representanter från 44 enskilda organisationer, staten och näringslivet. Inledningsvis

Affisch för kampanjen *Sverige hjälper*, som genomfördes 1955 och 1961. Syftet var att väcka svenskarnas medkänsla med de fattiga i "u-länderna".

FOTO: PRESENS BILD

arbetar CK mest med att förmedla teknisk expertis och kunskap till utvecklingsländer.

1955 startar CK en stor kampanj under namnet Sverige hjälper, främst för att väcka en folklig opinion för ett statligt finansierat bistånd till "underutvecklade" länder. En stor del av kampanjen gick ut på att visa på hur utbredd misären och fattigdomen var i dessa länder, och därmed väcka svenskarnas medkänsla och solidaritet. Kampanjen samlade också in pengar som gick till så kallad u-hjälp.

1962 läggs den första regeringspropositionen om statligt finansierat utvecklingsbistånd. Propositionen, kallad "biståndsbibeln", slår

fast att de viktigaste målen är:

1. ekonomisk tillväxt,
2. ekonomisk och social utjämning
3. ekonomiskt och politiskt oberoende samt
4. demokratisering

1963 bildas som ett resultat av propositionen NIB, Nämnden för internationellt bistånd, som var ett statligt verk. Folkkrörelserna hade representanter i styrelsen. NIB kritiserades hårt i medierna och ersattes efter bara ett

par års verksamhet av SIDA.

1965 Den nya myndigheten SIDA, Swedish International Development Authority, bildas. Genom SIDA ger staten nu för första gången medel till de enskilda organisationernas utvecklingsarbete. Det handlar om blygsamma belopp, jämfört med idag, men det leder ändå till att många folkkrörelser och organisationer ökar sitt bistånds- och utvecklingsarbete.

1968 fattar riksdagen

FOTO: PRESENS BILD

2000. Protester i Prag under Världsbanken och Internationella valutafondens möte i Prag 2000. Samma år beslutas det i FN om millenniemålen, som handlar om att halvera världsfattigdomen till år 2015.

principbeslut om att en procent av Sveriges BNP bör gå till bistånd.

1975 Enprocentsmålet uppnås och bibehålls i tio år, med undantag för 1984.

1979 införs 20/80-regeln, som innebär att om den enskilda organisationen står för 20 procent av kostnaderna i ett projekt eller program, så tar SIDA resterande 80 procent. Det innebär att en gåva till en biståndsorganisation femdubblas med hjälp av SIDA.

1995 byter SIDA namn och förkortning. Det nya namnet är Sida, Swedish International Development Cooperation Agency. Det internationel-

la forsknings- och näringslivs-stödet, som tidigare haft egna myndigheter, går nu också in i Sidas verksamhet.

1996 Jämställdhet mellan kvinnor och män, samt miljömässigt hållbar utveckling läggs till som ett femte och sjätte mål för utvecklingssamarbetet.

2000 Världens stater enas i FN om millenniemålen, som handlar om att halvera världsfattigdomen till 2015.

2003 antar riksdagen en ny politik för global utveckling, där det entydiga och övergripande målet för utvecklingssamarbetet är att bekämpa fattigdomen.

Utvecklingssamarbete blir nu också en angelägenhet för hela den statliga förvaltningen, och inte bara Sidas ansvar. Enprocentsmålet är fortfarande inte uppnått, år 2004 gick 0,868 procent av BNI, bruttonationalinkomsten, till utvecklingssamarbete.

2005 Egeninsatsen för enskilda organisationer minskas till en tiondel. Varje krona som samlas in av en biståndsorganisation tioudubblas alltså av staten. Drygt åtta procent av det totala anslaget för utvecklingssamarbete går genom enskilda organisationer.

2006 Enprocentsmålet återuppnås.

Litteratur

STYRANDE DOKUMENT FÖR UTVECKLINGSSAMARBETET

Perspektiv på fattigdom, Sida 2004.

Sveriges nya politik för global utveckling. Utrikesutskottets betänkande 2003/04:UU3.

OM MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik. Regeringens skrivelse 2003/04:20.

Human Rights in Swedish Foreign policy. Government communication 2003/04:20

Barnets rättigheter i svenskt utvecklingssamarbete, Sida 1999.

Barnrättsperspektivet konkretiserat, svar på regleringsbrev till Sida 2003.

Ett demokrati- och rättighetsperspektiv i svenskt utvecklingssamarbete, Sida 2003.

Fattigdom och människohandel. En strategi för bekämpning av människohandel genom Sveriges internationella utvecklingssamarbete. Regeringskansliet, Utrikesdepartementet, 2003.

Makt och privilegier – om könsdiskriminering och fattigdom. Regeringskansliet 2004.

OM SIDAS STÖD TILL DET CIVILA SAMHÄLLET

Sidas policy för det civila samhället, 2003.

The best way to predict the future is to create it. Globalt folkrörelsearbete – Verktyg eller utopi? Konferensrapport, Sida 2005

Direktstöd som instrument. Erfarenheter av stöd till det civila samhällets organisationer. Sida, 2003.

Sidafinansierade personalinsatser via enskilda organisationer. Översyn av personal i utvecklingssamarbetet. Sida 2004.

Civil Society and Poverty Reduction – A Guide for Development Practitioners. För personal inom utvecklingssamarbetet, Sida 2004.

SIDAS ANVISNINGAR OCH VILLKOR

*Allmänna villkor för Sidas bidrag till svenska enskilda organisationer. **

*Anvisningar för bidrag till enskilda organisationers utvecklingssamarbete med egeninsats **

*Anvisningar för Sidas stöd till enskilda organisationers utvecklingssamarbete i Central- och Östeuropa. **

*Anvisningar för enskilda organisationers informationsarbete med bidrag från Sida **

Kriterier för urval av ramorganisationer

Riktlinjer för utbytesverksamhet med Sidabidrag

**Nya Anvisningar utkommer under 2006*

Samtliga skrifter utgivna av Sida kan laddas ner från publikationsdatabasen i www.sida.se, eller beställas från Sidas materialdistribution, tel 08-698 50 00.

Skrifter från den svenska regeringen och riksdagen kan laddas ner från www.regeringen.se

14 ramorganisationer

Sida fördelar årligen drygt 1 miljard kronor till 14 större organisationer, som kallas ramorganisationer. Det finns två slags ramorganisationer:

1| Paraplyorganisationer, som förmedlar och bereder ansökningar från sina svenska medlemsorganisationer. Det är medlemsorganisationerna som tecknar avtal och står för samarbetet med organisationer i syd. (markerade med ★)

2| Organisationer som bedriver eget utvecklingssamarbete och själva tecknar avtal med samarbetsorganisationer i syd.

★ **Forum Syd** [www.forumsyd.se]

I Forum Syd samlas närmare 200 svenska organisationer med olika åskådning och inriktning. Forum Syd förmedlar Sidas stöd till de utvecklingsprojekt som medlemsorganisationerna bedriver runt om i världen, det gemensamma huvudsyftet för medlemmarna är att stärka det civila samhället som en kraft för rättvis och hållbar utveckling i världen.

★ **LO-TCO Biståndsnämnd** [www.lotcobistand.org]

LO och TCO är fackliga centralorganisationer med 16 respektive 18 medlemsförbund. LO-TCO Biståndsnämnd stödjer utvecklingen av oberoende, demokratiska och jämställda fackliga organisationer och finansierar ca 250 projekt i ett sjuttiofem länders. LO-TCOs medlemmar bedriver även ett antal globala utvecklingsprojekt.

★ **Olof Palmes Internationella Center** [www.palmecenter.org]

Den svenska arbetarrörelsens gemensamma organisation för internationella frågor och bistånd. Palmecentret grundades 1992 av LO, KF och Socialdemokraterna och har idag 29 medlemsorganisationer. De bedriver omkring 300 projekt fördelat på 80 länder.

★ **PMU InterLife** [www.pmu.se]

PMU InterLife (PingstMissionens Utvecklingssamarbete) kanaliserar statliga bistandsmedel till de svenska pingstförsamlingarna för deras utvecklingssamarbete. Utbildning och sjuk- och hälsovård är prioriterade områden.

★ **SHIA – Svenska Handikapporganisationers Internationella Biståndsförening** [www.shia.se]

SHIA är en ideell förening med 26 medlemmar – svenska handikapporganisationer som är aktiva i internationellt utvecklingssamarbete. SHIA arbetar för jämlikhet och delaktighet för människor med funktionsnedsättning.

★ **Svenska Missionsrådet** [www.missioncouncil.se]

Svenska Missionsrådet fördelar Sidas pengar till det utvecklingssamarbete som 34 medlemsorganisationer – trossamfund, missionsorganisationer och andra kristna organisationer i Sverige – bedriver runt om i världen.

Afrikagrupperna [www.afrikagrupperna.org]

En partipolitiskt och religiöst obunden solidaritetsorganisation som främst är verksam i länderna i södra Afrika. Närmare 50 organisationer är anslutna till Afrikagrupperna.

Diakonia [www.diakonia.se]

En kristen biståndsorganisation som verkar globalt för demokrati, mänskliga rättigheter, ekonomisk rättvisa och jämställdhet mellan kvinnor och män. Fem svenska frikyrkliga trossamfunds gemensamma biståndsorgan.

Kooperation Utan Gränser [www.kooperationutangranser.se]

Den svenska kooperativa rörelsens biståndsorganisation. Arbetar med landsbygdsutveckling, jordbruk, miljöfrågor och jämställdhet i ett tjugotal länder.

Svenska Naturskyddsföreningen [www.snf.se]

Svenska Naturskyddsföreningen, Sveriges största miljöorganisation med över 160 000 medlemmar, samarbetar med över 50 miljöorganisationer över hela världen.

Rädda Barnen [www.rb.se]

Rädda Barnen, som har 85 000 svenska medlemmar, arbetar för att FN:s konvention om barnets rättigheter ska bli verklighet för barn i hela världen. Rädda Barnen samarbetar med ett stort antal lokala barnrättsorganisationer över hela världen. Svenska Rädda Barnen är medlem i internationella Save the Children Alliance, en paraplyorganisation för 29 medlemsorganisationer som tillsammans är verksamma i mer än 100 länder.

Svenska Kyrkan [www.svenskakyrkan.se/lutherhjälpen]

Svenska kyrkan bedriver utvecklingssamarbete och förmedlar katastrofbistånd genom Lutherhjälpen. Lutherhjälpens utvecklingssamarbeten är inriktade på ekologiskt hållbar utveckling, rätten till mat, social och ekonomisk rättvisa, förebyggande av konflikter och fredsbyggande. Organisationen arbetar också med opinionsbildning och samhällspåverkan, och samverkar i internationella nätverk.

UBV – Utbildning för Biståndsverksamhet [www.ubv.se]

UBV sänder volontärer och bedriver utvecklingsinsatser i Latinamerika. En UBV-volontär arbetar inom sitt yrkesområde i en inhemsk organisation. UBV arbetar också med information och opinionsbildning i Sverige.

Röda Korset [www.redcross.se]

Röda Korset är en världsomspännande organisation som bedriver humanitärt hjälparbete i bl a katastrof- och konfliktområden. Svenska Röda Korset har 280 000 medlemmar. Organisationen har ramavtal med Sida för humanitärt bistånd.

SIDA CIVIL SOCIETY CENTER

Sida Civil Society Center i Härnösand är en resurs för enskilda organisationer och folkrörelser.

Centrets uppgift är att

- ge stöd till idé- och metodutveckling
- utgöra en mötesplats för erfarenhetsutbyte
- svara mot de svenska organisationernas och deras samarbetspartners behov av kapacitetsutveckling och utbildning. Läs mer på [www.sida.se/scsc]

Det civila samhället är en stark kraft för förändring – för demokrati, mänskliga rättigheter, fred och ekonomisk utveckling. Det civila samhället växer också i betydelse som en global arena. Sida arbetar för att stärka fattiga människors möjlighet till organisering och stödjer organisationer och initiativ som främjar de fattigas intressen.

Här presenteras det stöd som Sida ger till svenska folkrörelser och organisationers eget utvecklingssamarbete. Totalt sett samarbetar mer än 500 svenska organisationer med över 2 000 lokala, regionala och globala organisationer i hela världen.

STYRELSEN FÖR INTERNATIONELLT
UTVECKLINGSSAMARBETE

105 25 Stockholm
Besök: Sveavägen 20
Telefon: 08-698 50 00
Telefax: 08-698 56 15
www.sida.se, info@sida.se